

צ'יבזטי מוהר"ן
קמא דף קא: קב.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קבא

אמר שצריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעל פה. ואמר
בפרוש שהלמוד בחבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאלה. ואמר
ללמד גם בעיון גדול, כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו ובתורתו
הקדושה והנוראה מאד, עד אין סוף ואין תכלית: (חי"מ שמו)

כל גליונות חברותא לעיון בליקוטי מוהר"ן אפשר להוריד בכתובת זו
<https://breslev.org/likum>

הערות אפשר להפנות למייל
lezavotlaze@gmail.co

אי' בספה"ק מאור עינים בשם הבעש"ט הק' (ישמח לב שבת דף ה' ע"ב) שאפשר לעשות השתטחות והתקשרות עם נשמת הצדיקים בלימוד תורתם, כמו בעת ההשתטחות על ציונם הק', וזל"ק; כשלומדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו והאדם הלומד ומדבר דבריו מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדבורים נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ולכך מחיה אותו שמכניס החיות בהדברים שלכך אמרו שפתותיו דובבות בקבר שאפשר לומר זה בחי' השתטחות על קברי הצדיקים כי דבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור וזה הלומד בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ושפתותיו דובבות בקבר כנודע זה מדברי הבעש"ט נשמתו בגנזי מרומים ונקרא בחי' זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק והבן. עכ"ל. (הובא בגליון מעינות היום לך לך תשפג)

ליקוטי מוהר"ן ביאור חברותא ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון:

ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני:

ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה להיות עוזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חרושים.

והשלישי:

היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד. ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה:

היא מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה.

ובסופה הקושיות שהתעוררו בזמן הלימוד כדי להקל על הלומד, כידוע שתירוץ בלא שקודמת לו הקושיא המביאה אותו לא עושה רושם כל כך, כמו כשיש קושיא שכואבת ואזי התירוץ מתקבל בשמחה.

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרות כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרוז את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לכד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים. שנדפס מבת תשעח בירושלים.

הערות אפשר להפנות למייל: lezavotlaze@gmail.com

¹השתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

²ענין חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, וענין תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שוכח ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה:

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד.

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, כי מאד עמקו מחשבותיו, כי דבריו הם כמעט הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך בכול פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחתור ולשאב מהם עצות נפלאות באפן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו ותפלתו, אכל עצם תורתו ואפלו שיהותו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אפן וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבתי ולא חפרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חדושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות:

אמנם מעט בכרסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכו' ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כאות ח' שאין לדרוש לרכים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה:, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חדושו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן.

ובזה פי' הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן.

עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל.

ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה.

ועיין בספר מחשבות חרוץ לר' צדוק הכהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב זי"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל.

לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חידושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרכים יהזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבדאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שם שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כובד ראש בדבריהם.

לעורך על חשיבות העיון בתורה של רבינו:

עיינ חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שפּוֹב לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שְׁעוּרִים לְלַמֵּד סְפָרֵי הַקְדוּשִׁים, שְׁעוּר אֶחָד פְּשוּט לְלַמֵּד בְּמַהֲרָה הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שְׂגוּר בְּעַל-פֶּה, וְשְׁעוּר אֶחָד לְלַמֵּד בְּעֵינֵי גְדוּל. כִּי יֵשׁ עִמָּקוֹת גְּדוּל וְנִפְלָא בְּסְפָרָיו. וְעֵינֵי בְּמָקוֹם אַחֵר מְזַה מְעַנְנֵי עֵצִים הָעִמָּקוֹת הַגְּדוּל שֵׁישׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד עַד אֵין סוּף וְאֵין תְּכֵלִית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין ח"מ סימן תקכא - שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין ביאור הלכותים (תורה נר אות ד) - שהכוונה בעיקר לתורה נר שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פז תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה עי"ש)

ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו.

ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כז שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טז) - שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורותיו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקומי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'), נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מז תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אומר תורה גבוהה הוא מטיל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר ככבי אור (ששון ושמחה יז) הלוואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומובן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' עי"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקומי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים.

ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמובן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

צ'בזטי מודה ר"י
קמא דף קא: קב.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קבא

תורה אור
 שמואל א- טו (כט) וגם נצח
 וישראל לא ישקר ולא יגמס
 פי לא אדם הוא להקמם:
 תורה כג
 שמות כב (ח) על כל דבר
 פשע על שור על חמור על
 שה על שלקה על כל אבדה
 אשר יאמר יבא הוא זה עד
 האלהים יבא דבר שניהם
 אשר ירשיעו אלהים ישלם
 שניהם לרעהו:
 דברים שופטים יו (יא) על
 פי תמונה אשר ירוקח ועל
 המשפט אשר יאמרו לך
 תעשה לא תסור מן הדבר
 אשר יגידו לך מין ושמאל:
 שמות בשלה די (לא) ויבא
 ישראל את הדי הגדלה אשר
 עשה יקח במצרים ויביא
 הקים את יקח ויאמינו יקח
 ובמשה עבדו: פ
 דברים לב (ו) הלידה תגמלו
 זאת עם נבל ולא הקים הלא
 הוא אביך קנה הוא עשר
 ויגנבך:
 איוב א (א) איש היה בארץ
 עוץ איוב שמו ויהי האיש
 הנהוג תם וישר וירא אלהים
 וקר מרע:
 מלכים א- ה (יא) ויחכם מכל
 האדם מאיתן הארץ ויהי
 ויכלכל וירדע בני מחול ויהי
 שמו בכל הגוים קביב:
 משלי ל (ב) כי בער אנכי
 מאיש ולא בינת אדם לי:
 תהילים עג (כב) ואני בער
 ולא אדע בהמות הייתי עקר:
 משלי כא (ל) אין תפקה ואין
 תבונה ואין עצה לנגד יתרה:
 תורה קכד
 תהילים פח (א) שיר מנזמר
 לבני קרה למנצח על קולות
 לצנות משכיל התיקן
 הארץ:
 תורה קכה
 שמות בשלה טו (כה) ויאמר
 משה אלקהים היום כי שבת
 היום ליהודי היום לא
 תמצאנה פשוד:
 תורה קכו
 שמות כי תשא אל (יו) ביני
 ובין בני ישראל את הוא
 לעולם כי ששת ימים עשה
 יקח את השמים ואת הארץ
 וביום השביעי שבת וינפש:

קא: ליקוטי

קכב [א] (שמואל א טו) **וגם נצח ישראל לא ישקר**. כי זה ידועי שמדת הנצחון [ב] אינה סובלת האמת, כי אף אם יראה לעינים דבר אמת, ידחה אותו מחמת הנצחון [ג], וזה מבורר מואד. אך לא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה כי הקב"ה אף בהנצחון הוא אמת, ואינו משקר ח"ו. וזהו **וגם נצח ישראל לא ישקר** :

קכג [ג] **העיקר** והיסוד שהכל תלוי בו, לקשר עצמו להצדיק שבדור [ד], ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה [ה], דבר קטן ודבר גדול. ולכלי לנמות ח"ו מדבריו **ימין ושמואל** [ז], כמו שארז"ל (ספרי פ' שופטים [ח]) אפי' אומר לך על ימין שמואל וכו'. ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאילו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור [ט]. וכל זמן שנשארו אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלימות ואינו מקושר להצדיק. וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי ע"ז שבימיהם, שהיה מעותם ע"פ חכמות והקירות גדולות כידוע [י]. ולולי שהיו ישראל משליכין "מעצמם החכמות, לא היו מקבלים התורה. כי היו יכולים לכפור בכל ח"ו ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבינו עמהם [יא]. ואפי' כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם, לא היו מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים הכופרים ע"י שמות ומעות חכמתם. אך ישראל עם קדוש ראו האמת והשליכו החכמות, **והאמינו בה' ובמשה עבדו** [יב], ועי"ז קבלו התורה. והיינו שתרגם אונקלוס (דברים לב) **עם נבל ולא חכם**, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו. כי עיקר קבלת התורה היה ע"י ולא חכימו, היינו ע"י שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל : וזה **נבל ר"ת לב נתיבות** שהוא כלליות התורה, והיא החכמה האמיתיות, אשר אצלה כל החכמות בטלים. והיינו נבל, שהיא בחי' התורה הנקראת נובלות החכמה העליונה (ב"ר פ' יז): "וובוא וראה שעתה מבואר ומיושב התרגום הזה, שהוא פליאה גדולה, וכל העולם תמהים עליו [יג], מה ענין תיבת נבל לתרגמו על קבלת התורה. אך עתה מה נמצאו לחיד דברי התרגום האלו (פ'): והעיקר העבודה להיות **תם וישר ירא אלקים ורם מרע** [יד] בלי שום חכמות. ושלמה המלך ע"ה אחר שכתוב בו (מלכים א ה) **ויחכם מכל האדם**, אמר (משלי ל) **כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם** לי. וכן אמר אסף (תהלים עג) **ואני בער כולא אדע בהמות הייתי עמך** [טז], וכן כתיב (משלי כא) **אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'** :

קכד [יז] **שיר מזמור למנצח** [יז], זמרו למי שמנצחין אותו ושמה (פסחים קטז.) [יח]. כי כשמדבר לפני הקב"ה ומפרש שיחתו במענות ובקשות, רוצה לנצח את הקב"ה כביכול, והש"י יש לו תענוג מזה [יט]. ע"כ שולח לו דיבורים שיוכל לנצח אותו כביכול, כדי לקבל התענוג. כי בלא זה בוודאי לא היו אפשר לבשר ודם לנצח את הקב"ה, אך הש"י עצמו שולח ומוזמן לו דיבורים ומענות לנצח אותו כנ"ל :

קכב קכג קכד קכה קכו קכז קכח

קכח [כ] (שמות טז) **ויאמר משה אלולו היום כי שבת היום לה' וכו'** ולמדו רז"ל (שבת קיז ע"ב) מכאן שהייב לאכול שלש סעודות בשבת, כי תלתא היום כתיבי [א]. נמצא שעל כל סעודה מג' סעודות כתוב"ל היום, לרמוז שלא לאכול בסעודה של שבת רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול [ב], ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אך בכל סעודה מג' סעודות של שבת, לא יאכל כ"א בשביל היום, היינו סעודה זו לא בשביל קודם ולא בשביל אח"כ: ל"זה הענין לא שמעתי מפיו הק' בעצמו, רק מפיו אחר שאמר משמו, וכתבתיו כמו ששמעתי. אח"כ נזדמן שדברתי עמו ז"ל מענין זה, ופקפק בעצמו ע"ז [ג]. ואמר הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבואר בכל דברי רז"ל שבשבת צריכין דווקא לאכול ולשתות ולהרבות במעדנים. והבנתי שאין כוונתו במאמר זה הנ"ל למעט באכילת שבת ח"ו. ותוכן כוונתו במאמר זה לא ביאר לי כלל, כי לא זכיתי לדבר עמו עוד ממאמר זה. רק אח"כ שמענו מפיו הק' ז"ל כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדושת אכילת שבת שיקרה מאד, ואמר בפירוש שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה כפשוטו [ד] כי אכילת שבת היא כולה אלקות כולה קודש וכו'. ע' בהתורה שאלו את ריב"ק כסי' נז, ולקמן [ה] מ"ש שם שעיקר כבוד שבת הוא האכילה ע"ש ועוד בכמה מקומות [ו]:

קכו [ז] **בזוהר** בכמה מקומות ששבחו החבריא את רשב"י איתא וי לדרא כד תסתלק פוק עיין ותשכח [ז]. והוא בחי' [ח] **שבת וינפש** כיון ששבחו על אבדה נפש (ביצה טז) א"ת [ט]. היינו שמחמת גודל התענוג של הנפש יתירה שבא בשבת, ע"כ מתחילים תיכף להתנגע ולהצטער על אבידת הנפש במ"ש. כן החבריא מחמת גודל התענוגים והשעשועים שקבלו מרבים רשב"י, ע"כ תיכף ומיד התחילו להתנגע, ועלה על לבם צער ההסתלקות שיהיה להם : **בכל מקום ששבחו החבריא את רשב"י על שגילה להם סוד נפלא תמצא שאח"כ אמר להם עוד** יחידושי תורה [י]:

קכז [יא] **הבגדים** הם כסוד החשמ"ל שהוא שמירה [יב]. וע"כ הבגדים יהיו שלימים תמיד ולא קרועים, כי הוא לקול השמירה: הבגדים בעצמן תובעין את האדם אם לא נזהר בשמירתם לכבדן כראוי ולהחזיק בנקיות : ל"גודל אזהרה זאת לשמור את הבגדים מכתמים ע' לעיל כסי' כט :

קכח [יג] **איתא** בגמ' (יומ"ט ע"ב) לענין היצח"ר דעבירה דהיינו של תאוות המשגל, כחלינהו פה"עניני מ"ישבוקה. נמצא שאע"פ שסימו את עיני היצח"ר של ניאוף אעפ"כ נשאר. וזה בחי' מה שנמצא לפעמים באנשים הכשרים יקצת, שמחמת שנוגע יראת ה' בלבו הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, ואעפ"כ הוא גונב את העין כלאחר יד, ומסתכל מן הצד. והוא בחי' כחלינהו מ"לעניני דיצרא, שמסמא עיני היצח"ר שרוצה

12 הקרוב ללשון רבינו בתהלים טו א' למנצח שיר מזמור. וספ פס א שיר מזמור לבני קרה למנצח.
 13 עם הנראים למנצח מזמור לרוד ופרשו רש"י ורש"ם מרלא כתיב לנצח שמעט שנתן להם לבריות לנצח. וכן הנראים בעין יקבע ויבליקש שמענין ישעיהו מג רבו תח תהלים ד רבו תרבו וצ"ע גרסת רבינו שיר מזמור למנצח. מה שקשה כאן סגנונהו ק"ן עין פתח עניני לחד"א וכן יודיע על פסחים. 14 עיין שיחת ה"ן טס
 15 תורה זו שמע מהר"ת מאחר שמעע רבינו, לא ידוע מתי ויחין נאמרה
 16 גם בדפוס יתד-כתוב, ומתורגם כתיב
 17 לבארה צ"ע שש"ע א"ח סימן רטס סק"ב ב' שלא לקבוע סעודה בע"ש כדי שיסכסכ לשבת תאב לאכול. ועיין פ"ה.
 18 במהר"ת בתקפא
 19 להט עקפי קמ"ח הג"ל בסוף דבריו.
 20 שמות לז

19 מתרצה - משמחן
 20 רב"ם יסוד תורה פ"ה א' ב' שמת די לא, כבילתא בשלה פ"ו
 21 בדפ"ר והיא התחמה האמיתית. בתורג-והא
 22 מהר"ת בתקפא
 23 עיין קול אלוהי ע"ת לתגר"א.
 24 **בתימנות קבלו ישראל את התורה וכו' ע"ש**
 25 להש"כ איוב א' א' וסס א' ח' וסס ב' ג'
 26 בתורג-ו, ולא, ומתורג-ו לא (בפסוק כתוב ולא) בדפ"ר ליתא לתיבת ואני בער ולא
 27 וט
 28 עיין שיחת ה"ן טו. חולין ה: ויקרא רבה ב' סוף פסוק א', ועיין פ"ה סוף פסוקים
 29 ח' ד"ה ע"ן כחמותי, תכלי ע"פ קושיא כ"ב עממ' דקנין כהמ טולא כל וכלא ובעתל ל"א משיע.
 30 בתורג-ו כתוב
 31 לא ידוע מתי ויחין נאמרה

2 דברים יז א'
 2 בתקפא-כמשהר"ז, בתורגו תוקן
 3 ספקא יא. הובא בפרש"י דברים יז ת"ל
 4 ע"ש ט"ו ע"ת ועיין מתנאים נשא פרק כט ועיין ש"ת מלמד לרועיל ח"ג סימן פב הקשיא הידועה מירושלמי תורות י"ב ט"ז הדנים בזה. ובספר תה"ן ה' לבעל אור החיים על תורות פ"א ו"ף פב. במהר"י ניו יורק תרפ"ח
 5 דאה שש"ק ח"א תה"ל
 6 שירא עבדו ע"י כמבואר במדרש שוחר טוב טו שש"ק קטרנה על הים הללו ע"ז והללו ע"ז. והיו חכמים בחכמת בערים עיין וזה ח"ג ר"ף ע. עשר מיני חכמה היו על העולם וכולם ירדו לבערים ונשטמו על. ועיין ודמבאר רבה ט"ז וזהו וארא ל: נהרי ובעצרא מנדחין בעלי כספים וי' מיני חכמות כישוף וזהו מדרש בעלם ח"י שרה קמ"ו. וזהו הקושט ואובני ע"ש וזהו יוצא מעון וזהו חלק שש"ת לוסטיא ברב"ב פירע ע"ש ועיין ספ"ר אור ורוע לצדיק (ורבי צדוק הבקן) את ו'.

8 לא ידוע מתי ויחין נאמרה
 9 בדפ"ר - ידוע למחקרים (גם הפסוק נצח וישראל לא ישקר א"ת שבת
 10 עיין תורה עה ותורה קכד
 11 פ' ולא יודה שטעה ועיין פלא ועיין ט"ח שעת אין אדם בעולם שלא ישעה. ועיין אבות ה' א' אתח מן מרות החכם מודה על האמת. עיין מהר"ל נצח ישראל פ"ה ע"פ פסחים ק"ח: ליעושי לפני ה' זה המכיר תבירו בשיבה הפי' שטודה על לו האמת.
 12 ע"ן לק"ה ברבות ראה וברכות פרישות ה'
 13 מתורג-ו מאד
 14 לא ידוע מתי ויחין נאמרה. שיהא הקטורה לכאן ע"ן ח"י מהר"ן את ש"ב עיין התקטורת נוכח ט' תורות ליקוטי מהר"ן תורה ב' את ו תורה ב' תורה ט' תורה לד את ו תורה טו, כגן, קלה, קנה. ר"א. ע"ש עיין ש"ת רד"ב ח"א ת"ב. ואור החיים ר"ש פרישת הקת.
 15 להש"כ שמות כב ח'

16 בתקפא - (ביצה טז) בתחבט תוקן
 17 ובתענית כז: ובמדרש שכל טוב שמות טו ועיין בעש"ט ע"ת' כי תשא את ו' ו' עיין לק"ה כבוד רבו ו' ב', ושם בסמוכות ב' ג'
 18 ע"ה רען ועיין גם תורה רען
 19 לא ידוע מתי ויחין נאמרה
 20 ע"ה שער התפלה פ"ב פ"ג, לק"ה ציצית א' וראשית הנו א' ד'
 21 מהר"ת בתקפא
 22 לא ידוע מתי ויחין נאמרה
 23 יציר - לעינא, משך הנחל - לעינא, (במדרא לעינא)
 24 גם בתורג-ו ושכחות ומתורג-ו ושכחותו. בדפ"ר ליתא לתיבה זו וכל תורה זו אינה שם אלא בקיצור מאד ובתקפא החר"ב מהר"ת
 25 נוסח דפ"ר דר כאן היא - איתא בגמ' כחלינהו לעינא ויציר-ו והוא ענין שיש בני אדם שמתחבט וכו' (ותחית הוסיף ותיקון מהר"ת בתקפא)
 26 יציר - לעינא, מתורג-ו לעינא, משך הנחל - לעינא, (במדרא לעינא)
 27 שמות לז

ליקוטי

להסתכל, והוא מסמא עיניו ע"י שמונע עצמו מלהסתכל, ואעפ"כ נשאר היצ"ח כי מסתכל מן הצד כלאחר יד :

קבט [ט] (במדבר יג) **ארץ אוכלת יושביה**. כשמקורב להצדיק אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השם יתברך.

כי טבע האכילה שהמוזן נתהפך לניזון, כגון כשהחי אוכלת צומח כגון עשבים, נתהפכו העשבים לחי כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאברים, נתהפך למהות האבר ממש שנכנס לשם. כגון החלק מהמוזן הנכנס לחמוח נתהפך למוח והנכנס ללב נתהפך ללב, וכן לשאר האברים. וזהו **ארץ אוכלת יושביה**, כי ארץ הוא בחי' אמונה, כמ"ש (תהלים לז) **שכן ארץ ורעה אמונה** וזהו **אוכלת יושביה**, כי כשנכנס לארץ שהיא בחי' אמונה, נאכל אצלה, היינו שנתהפך למהותה. היינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו שהוא בחי' ארץ, נאכל להצדיק, ונתהפך למהות הצדיק ממש: וכן ארץ ישראל בעצמה יש לה ג"כ הכח הזה. וע"כ ארז"ל (כתובי קיא.) כל היושב בא"י שרוי בלא עון שנא' [ז] **העם היושב בה נשוא עון**, כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש. וע"כ אפילו המהלך ד' אמות בא"י מוכטה לו שהוא בן עוה"ב כשארז"ל שם: וזהו ג"כ ענין המבואר במ"א [ז] על פסוק [ח] **בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי**. שכלל הענין שם כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין [ז] אני צריך לאכול את בשרי היינו להכניע החומר. וזהו **לאכול את בשרי**, לאכול דייקא. שצריך שהנפש תאכל הבשרי, שתתהפך למהותה. וזהו (ש"ה ה) **אכלתי רעים**, היינו תרין רעים דלא מתפרשין, שהם המוחין הקדושים, שצריכים שהמוח והדעת הקדוש יאכל את הגוף, דהיינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה שהוא המוח והדעת (כמבואר במ"א [ז]). וזהו בחי' אכילה, שהמוזן נתהפך לניזון כנ"ל. וזהו **שכן ארץ ורעה אמונה**, היינו שאתה תהיה רועה ומוזין את האמונה, היינו שתהי' נאכל להאמונה כנ"ל, בחי' המוזן שנתהפך לניזון: אך אעפ"כ העיקר תלוי ברצון, אם רצונו חזק מאד להתקרב להש"י ולעבוד אותו, רק שקשה לו לשבור תאוות גופו, אזי ע"י התקרבות ואמונת הצדיקים, הוא בחי' אכילה, ונאכל להצדיק, היינו שנתהפך למהותו כנ"ל. אך אם אין רצונו כלל לעבוד את ה', לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחי' מוזן שאינו נתהפך לניזון כגון אם אוכל אכילה שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעכל ואינו מתהפך לניזון, רק הגוף מקיא אותו. כן הוא בחי' זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק אף שמקורב אצלו. כי הצדיק אינו יכול לסובלו ומקיא אותו. והוא בחי' הכתוב בא"י (ויקרא יח) **כאשר קאה את הגוי**, דהיינו שאינה"ל יכולה לסובלו להיות נאכל אצלה

קבט קל קלא קלב קלג

שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו. ה' יצילנו [ז]:

מוהר"ן קב.

קל [ז] (סוכה נב) **כל** הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ע"י ענוה ניצול מניאוף וזוכה לשמירת הברית [ז]. כשרז"ל (סוטה ד): כל המתגאה לסוף נכשל בא"א שנאמר [ז] **ואשת איש נפש יקרה תצור**. וז"ל הסמוכות (במדבר יב) **והאיש משה עניו מאוד** [ז] וכו' לפ' **ותדבר אהרן ומרים במשה**. כי הם דברו על אודות האשה הכושית אשר לקח, כי כושית ע"ש יפיה נקראת [ז], והם אמרו שלקחה לשם יופי [ז], וע"כ דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. וע"ז השיבה התור' וסמכה תיכף **והאיש משה עניו מאוד** [ז] **מכל האדם**, כי ע"י שהיה עניו מכל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי [ז], ולא היה לו יהודא תתאה כלל [ז]. וזה שארז"ל (סנהדרין יט ע"ב) [ז] תקפו של יוסף [ז] ענוותנותו של בועז [ז], תקפו של בועז ענוותנותו של פלמי בן פלמי [ז]. כי הוא תלוי בענוה, כי ע"י ענוה ניצול מפגם הברית. וז"ש כל הגדול מחבירו, שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו, שמתגבר עליו היצ"ח בתאוות ניאוף. כי זה עיקר היצ"ח, כמובא בוהר (ויקרא דף טו ע"ב):

עיקרא דיצרא בישא לגלאה עריין [ז]:

קלא [ז] **צריך** להתירא ולפחד מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה סכנות נפשות [ז]. כי הוא דן את כל הדינים, כמ"ש (תהלים כד) **מלך הכבוד**, כי כבוד הוא בחי' מלכות הדן את הכל. ואזי הכל חוקרים ושואלין מי הוא זה **מלך הכבוד**, אם הוא ראוי לזה. וז"ש (שמות כט) **ונקדש בכבודי א"ת בכבודי אלא במכובדי** [ז], כי ע"י הכבוד יוכל לגרום לו מיתה ח"ו, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם ח"ו יפגום בהכבוד כחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי ח"ו כף חובה מברעת. וזה נקרא **מאזני צדק** [ז], כי צדק מלכותא קדישא [ז], שהיא"ל בחי' כבוד **מלך הכבוד כנ"ל**. והיינו **מאזני צדק**, כי אז נשקל במאזנים: **קלב** [ז] **יש צדיק** שהוא מפורסם גדול במדינה אחת, ובמדינה הסמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפורסם. הוא ענין הכתוב **בוהר (ותצא רפ. [ז]) מעין דנפיק מאתר חד ואזלי מתחות לארעא עד שנובע ויוצא ברהוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא הוא משקה שרשי אילנא:**

קלג [ז] (משלי ד) **ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום**. כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשעה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש. על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת היום רק מקצת מקצת עד שנתפשט על הארץ. כן הצדיק הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים. והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, היינו העולם הזה. כי בני אדם משוקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק:

תורה אור

במדבר שלח יג (לב) ויוציא דבת הארץ אשר קרו אותה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות:

תהלים לו (ג) בטח ביקנך וצוה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: ישעיהו לג (כד) וכל יאמר שכן קליתי הקצם תישב בה גשא עון: תהלים כו (ב) בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי הפה כשלו ונפלו: שיר השירים ה (א) באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו וישקרו וודים: ויקרא אחרי מות יח (כח) ולא תקרא הארץ אתכם כשפאכם אתה פאשר קאה את הגוי אשר לפניכם: תורה קל

משלי ו (כו) כי בצד אשה וזנה עד פכר להם ואשת איש נפש יקרה תצור: פ

במדבר בהעלותך יב (ג) והאיש משה ענו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: פ

במדבר בהעלותך יב (א) ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח פי אשה כשית לקח: תורה קלא

תהלים כד (ו) מי הוא זה קלך תכבוד יהוה צבאות הוא קלך תכבוד סלה: שמות תצוה כט (נג) ונצדתי שפה לבני ישראל ונקדש בכבדי:

ויקרא קדושים יט (לו) מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והיו צדק וינה להם אני יהוה אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים: תורה קלג

משלי ד (יח) וארה צדיקים פאר גנה הולך ואור עד נכון היום:

¹ תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מנסיעתו לחתונת בתו שרה ז"ל (תי"מ)

² מתרלו - בוהר

³ רע"מ שם ד"ה דאנת הוא כשמשא. (והם דברי רשב"י למשה רבינו)

⁴ תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מנסיעתו לחתונת בתו שרה ז"ל (תי"מ)

⁵ בתקפא - ה וט

⁶ * ספרי מובא בפרש"י שם

⁷ **ענין חזקוני**

⁸ מתרלו - מאד

⁹ עיין תורה עב תנינא

¹⁰ עיין זוהר ח"ג דף רסא:

¹¹ עיין השמטה בסוף לוח טעויות של דפוס ראשון שגדפסה בסוף ספריי מעשיות דפ"ר, שם מבאר ענותותיה דבועז דלא כרש"י, אלא כיון שיוסף כבר שבר הקליפה וכן פלטי' כיון שבועז כבר שבר ע"ש. וכן מבואר בשיחות הר"ן קיד, ועיין לק"ה ערובי תומיין ו' יז

¹² בראשית לט ח' - וימאן בטעם שלשלת

¹³ רות ג' ח' - וילפת ועיין סנהדרין יט: מאי וילפת

¹⁴ עיין שמואל-א כה מד ושמואל-ב ג' טו ועיין סנהדרין הג"ל למה נקרא פלטיאל

¹⁵ לעיל סוף תורה ב' ושם נרשם עוד מ"מ

¹⁶ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

¹⁷ עיין תורה טו

¹⁸ * זבחים קטו:

¹⁹ * ויקרא יט [לו] ויחוקאל מה [י']

²⁰ * תקונים פתח אליהו

²¹ גם בדפרי תורלד- שהיא ומתורלו - שהוא

²² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

²³ בתקפא הציזון וזה נדפס בין הסורים ובמקומו נדפס עיגול כוח °

²⁴ ישעיהו לג כד ועיין גם מסכת גרים פ"ד הלכה ה' וספרי דברים פסקא שלג

²⁵ * לעיל בס' קא

²⁶ תהלים כו ב'

²⁷ זוהר ויקרא ד.

²⁸ בתרלד - הבשרי

²⁹ בתרלד - אכלי (בתקפא בדרג ו' מחוק בחלקו התחתון ובגיסין חלש)

³⁰ מוהר"ג בתקפא

³¹ עיין לעיל תורה לה אות ג' תורה קצב ורכה תורה ח' תנינא אות יב

³² בתרלד - שאינו

³³ עיין ספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא פרק מעלת הדר בא"י וע"ש

³⁴ דף יט במהדור' תרגא מש"כ בשם הרמ"ק.

³⁵ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

³⁶ לעיל תורה יא אות ג' ניאוף וגאות תלוי זב"ו. ועיין בעש"ט עה"ת בשלה אות טו ובבאר מים חיים שם אות יג. כפי הקדושה כך מדת הענוה.

³⁷ משלי ו' כו

³⁸ מתרלו - מאד

מאמר כחלינהו לעיני דיצר הרע

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

המעשה בגמרא שאנשי כנסת גדולה סימאו את עיני היצה"ר דעבירה, והחלישו כוחו, מבאר רבנו שמזה ניתן כח גם לאיש כשר קצת לסמא את עיני היצה"ר שבתוכו ע"י שעוצם את עיניו שלא להסתכל על נשים, אבל כיון שהחכמים רק החלישו אותו ולא הרגוהו, נשאר עדיין גם לאיש הכשר יצה"ר להסתכל בגניבה מן הצד.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

- וצ"ע כיון שרק סימו את עינו, כיצד זה הואיל להחליש את היצה"ר למעשה הניאוף. מדוע החלישו אותו בעיני דייקא ולא סרטו אותו, או כה"ג באיזה אופן להחליש את כלי המעשה? ואע"פ שאמנם ראשיתה של תאוה זו בעין רואה ולב חומד, אבל בחוש רואים שגם עיור בעין אחת, יצרו גדול כמו מי שרואה בשתי עיניו. וגם עיור בשתי עיניו צריך הרבה ישועות.
- במעשה שתפסו חז"ל את היצה"ר מדוע כשרק חבשוהו כבר לא מצאו ביצה בשוק, הרי לא הרגו אותו. משמע מזה שהוא בעצמו נמצא בכל מקום והיכן שנמצא מחמם לעבירה או הולדה.
- כחלוהו לעיניה. מה פירוש כחלוהו? ומדוע נקט לשון כזה? ולא פשוט שסמאו אותו? וגם רש"י מדוע כאן פירש סמו עינו בצבע כחול ואילו בברכות נח. פירש שכחלינהו לעיניה – נקרו את עיניו. וראה בפנים (משבת פ.) שהכחול הוא צבע שנשים היו צבועות סביב העינים ליופי. והיה סוג כחול ששימש לרפואת העינים למרוח את העין החולה. וצ"ע א"כ איך גרם עירורן וכ"ש ניקור העין ממש? ואולי הכחול של רפואה היה לו כח להזיק כמו לרפא, ואם שמו ממנו הרבה היה מסמא ומזיק לראייה והרבה מאד היה אוכל את העין ומזיק אותה ממש.
- לפי הנ"ל שרק סימו את עיני היצה"ר ולא נקרו עיניו, צ"ע מדוע לא נקרו עיניו ומה החילוק אם אינו רואה עם עין או שאינו רואה בלי עין? ונראה שכיון שמדובר בשד גם העין עצמה שלו היא רוחנית, ואמנם היה אפשר לפרש שבאדם פירש"י שע"י הכחול ניקרו את עיניו ובשד רק סימא, כי באמת עין לו עין גשמית לנקר. אבל יותר נ"ל שגם בש"ד יש בחי' של כח ראייה ובחי' של העין שהוא הכלי. וכשאמר בגמ' שסימו עיניו הכוונה שרק החלישו את ראייתו ולא נקרו את העין שלו לבטל אותה לגמרי. ועיקר הכוונה לכח המדמה שבו תלויה התאוה הזו ביותר.
- בגמרא כחלינהו לעיניה, ובמפרשים י"א עין אחת, וי"א שני עינים. וצ"ע הרי שטן הוא יצה"ר והוא מלא עינים.
- בגמרא שנמסר יצה"ר דעבירה בידם וסימאו את עיניה. וצ"ע נמצא שהיצה"ר שבתוכנו¹ הוא עיור ואיך א"כ יש לנו יצה"ר להסתכל.
- צ"ע מה שאמר ריש לקיש טוב מראה עינים וכו' האם זה התחדש אחרי שהחלישו את היצר לעבירה שלא יהיה תקיף כל כך, או שגם קודם היה יצה"ר דעבירה תקיף בהסתכלות יותר מהמעשה בעצמו?

הקדמה

בגמרא יומא וסנהדרין מסופר שבקשו חכמים (אנשי כנסת הגדולה בבית שני)² רחמים שיתבטל יצה"ר של התאוה הידועה, ונמסר בידיהם וראו שא"א להרגו לגמרי כי עי"ז יתבטל פריה ורביה מן העולם, ולבקש חצי דהיינו

יד עד טו שטת תשפ"ד ירושלים

¹ כי היצה"ר הכללי של תאוה זו והיצה"ר הפרטי הם אחד, והראייה שכשרק חבשוהו אע"פ שלא הרגוהו, כבר לא מצאו ביצה בשוק.

² אנשי כנסת הגדולה – מועצת נביאים וחכמים שנוסדה על ידי עזרא הסופר באסיפה הגדולה שכינס בירושלים בעלותו מבבל. אנשי כנסת הגדולה תיקנו גדולות וחשובות לחיזוק התורה והאמונה. בין ראשוני אנשי כנסת הגדולה נימנו: חגי, זכריה, מלאכי, דניאל, חנניה, מישאל, עזריה, נחמיה בן חכליה, מרדכי, זרובבל בן שאלתיאל, ועוד הרבה אחרים. מספר אנשי כנסת הגדולה היה מאה ועשרים, ויש אומרים: שמונים וחמשה. תקופתם נמשכה כמאתיים שנה עד שמעון הצדיק, שהיה האחרון שבהם.

שכל אדם יתאוה רק לאשתו, זה א"א כי חצי בשמים לא נותנים. ונראה שהכוונה בזה שלא רצו לבטל את הבחירה, על כן רק סמאו את עיניו, דהיינו רק החלישו אותו שלא יהיה תקיף כל כך.

הגמרא שם מדברת על יצה"ר לעבירה ממש, וכיון שסמאו את עיניה נחלש יצה"ר תאוה לקרובותיו, ולהלכה נחלקו הראשונים מה הוא אילו בזה לענין איסור יחוד, לרמב"ם וטור כל העריות נשאר אסורות ביחוד, ורוב הראשונים סוברים שהואיל להיתר יחוד באחותו אבל רק לפרקים¹⁰. אבל אמו ובתו נראה שמעיקרא לא היה יצה"ר דעבירה עמהן¹¹. וקשה הרי סמאו את עיניה, והגמרא מעידה שעי"ז נחלש יצה"ר לקרובותיו, א"כ כיצד יתכן לדעת הרמב"ם שלא הותר שום יחוד, וכן לשאר ראשונים מדוע רק אחותו? וכנראה סברו שגם מה שנשאר ממנו מחייב איסור יחוד.

ואולי זה שהיה קשה לרבנו, ותירץ שרבנן שסמאו את עיניה דיצה"ר, בזה נתנו כח לאדם כשר לסמא כביכול את עיניו, דהיינו לעצום אותם כדי לא לראות אשה.

אבל צ"ע נמצא שבאמת לא החלישו כלל את היצה"ר עצמו, אלא רק נתנו לנו כח להתגבר עליו, ולא משמע כך בגמרא, אלא שנחלש גם היצה"ר עצמו. ואולי אפ"ל כוונת רבנו שכיון שסמאו את עיניו של יצה"ר לעבירה על כן יש גם ל"אנשים כשרים קצת" כח להשפיל עינים כדי לא לראות אשה, ולא רק לצדיקים, אבל כיון שלא בטלוהו לגמרי על כן מתגבר בהם היצר לגנוב ראייה מן הצד.

ומסתמא כיון שנעשה בגניבה ומן הצד אין הכוונה שמסתכל הרבה אלא לרגע קטן ואעפ"כ אומר רבנו שאין להקל בזה, לאפוקי מדעתם של הטוענים שראייה בעלמא אינה אסורה. כי אפילו אם צודקים לענין לא תתור דאורייתא, אבל מרבנו מבואר שזה נקרא הסתכלות ומזיק. (שהרי את כל התורה הזו אמר רק לענין זה)

האם סמאו את עיניו או רק את עין האחת

גרסת הגמרות שלנו היא כחלוהו לעיניה. לשון זה יכול להתפרש כעין שלו דהיינו עין אחת¹² ויכול להתפרש לעיניה לעינים שלו (כפרש"י שסימו עיניו). בדפוס ראשון שנת תקסח כתוב במקום אחת כחלוהו לעינא ובשני עיני. ובדפוס תקפא תיקן מוהר"ת בשני המקומות וכתב כחלוהו לעיני, דהיינו שכתב כגרסת הגמרא, רבנו בהמשך כתב "שסימו את עיני היצה"ר", משמע שתי עיניו. ולפ"ז נראה שלמד שענייה הפירוש שתי עינים. וכפרש"י שסימו את עיניו בכחול. וכן כתב רבנו משמע שהוא עיוור לגמרי ולא נשאר מהתאוה רק דמיון לבד.

וצ"ע כיון שסמאו את עיניה של היצה"ר, נמצא שמאו אותו מעשה, היצה"ר הזה הוא עיוור. ועיוור לא שייך אצלו "לא תתור" כי כל יצרו הוא רק בחוש המישוש ולא בחוש הראייה, כי מהראייה לא נשאר אלא דמיון לבד שזוכר מה ראה פעם, אבל ל יכול לחדש דמיון אלא רק להעלות בדמיונו מה שנרשם בו פעם.

והרי יצה"ר הוא שד¹³ שנמצא בחלל השמאלי של הלב שלנו, ומדוע א"כ אע"פ שסמאו את עיני היצה"ר שלנו יש לנו יצה"ר להסתכל, ועדיין גם עלינו אמר ר"ל¹⁴ טוב מראה עינים אפילו מגופו של מעשה?

ונראה כיון שיצה"ר הוא שד רוחני סימוי עיניו הכוונה להחלשת כח המדמה שהוא כח רוחני המתרגם את הגשמיות הנראית לשפת השכל של המח (כמבואר בלק"ה שהמדמה נקרא שליח השכל) וכידוע שעיקר התאוה הזו היא מתחילה מהסתכלות והכל תלוי במדמה כיצד הוא מתרגם את ההסתכלות לדמיון המעורר את הלב חומד, וכיון שנחלש המדמה נחלש הלב חומד.

ואולי גם כי אע"פ שסימו עיניה דיצה"ר אפילו אם הכוונה לשני עיניו, הרי אמרו בגמרא¹⁵ הוא שטן הוא יצה"ר, ואמרו¹⁶ שהוא מלא עינים. ואולי הא קמ"ל שאע"פ שאמרו שסימו את עינו או עיניו, עדיין נשאר לו עינים להחטיא בהן, ועדיין כוחו גדול.

¹⁰ אחרי מעשה דאמנון ותמר אחותו גור דוד ובית דינו על הפנויה שאע"פ שאינה ערוה היא אסורה ביחוד. ומסתמא גורו בזה גם על אחותו הפנויה, שהרי תמר אחות אמנון. נמצא שאנשי כנסת הגדולה שהחלישו את יצה"ר דעבירה ועי"ז הקלו באחותו בזה בטלו את גזירת דוד על אחות ונשאר רק סתם פנויה.

¹¹ לענין אמו ובתו נחלקו כי רש"י סנהדרין סד. פירש שבסמאו עיניה דיצה"ר התבטל היצה"ר לאמו ואחותו. אבל מסנהדרין קג: מעשה באמון משמע שכבר בזמן המלכים לא היה יצה"ר דעבירה לאמו. וראה לקמן מרגליות הים על סנהדרין סד. שבשנאשי כנסת גדולה החלישו את יצה"ר דעבירה הואיל לבטל יצה"ר לאמו ובתו לגמרי, דהיינו שלאמו היה קצת יצה"ר, והם בטלוהו לגמרי, אבל לאחותו נשאר קצת. אבל עיין אגרות משה (לקמן בביאור דף על דף סנהדרין שם) שכתב שממעשה דאמון ואמו, וממעשה דבנות לוט שהוצרכו להשקות את אביהן יין מוכח שכלפי אב ואם לא היה יצה"ר דעבירה מעולם, ומה שנמצא בפרש"י שסימוי עיני היצה"ר הואיל להיתר אמו ואחותו זו טעות סופר.

¹² ראה דף על דף בשם הרוגטשובר. ובביאור חברותא על הגמ'. שענייה הפירוש העין שלו. אבל קצת צ"ע הרי אתא ששטן הוא יצה"ר והוא מלא עינים, נמצא שנשארו לו דעין הרבה עינים.

¹³ ראה חסד לאברהם ז' ט'... ויצה"ר לא נברא אלא לשרת הנשמה כמו הנחש הנברא לשרת האדם, והיינו כקליפת האגוז לתועלת שמירת מוח הפנימי, וכן היצה"ר לשרת הנשמה כלי מוכן לעבודתו, וכן קראו הכתוב עבד, כאמרו מפנק מנוער עבדו, ויצה"ר יכריח הנשמה שתתלבש בגוף ברצון קונה. ויש לכל אדם ואדם יצה"ר שהוא נקרא שד אחד בגופו המחטיאו, שד ודאי, כי יצה"ר והשדים מחצב שלהם אחד, והנה יצה"ר זה לפי המחצב שלו מאיזה קליפה, כן הוא הכנתו לענייני העולם, ולכן יש בני אדם שחומרם וך מוכן לשכל, ויש שחומרם עכור, הכל לפי בחינת יצה"ר מאיזה קליפה:

¹⁴ יומא דף עז: אמר ריש לקיש טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מדהלך נפש

פתח במשגל וסיים בניאוף וחתם בגונב מן הצד

ונראה לומר מה שנקראת התאוה הזו משגל שהיא מילה שנוכרת כמה פעמים בכתובים כחילוף למילה שכיבה אבל אין לה שרש בלשון הקדש, ולא מצאתי לה מקור. על כן אולי אפ"ל שחז"ל לקחו אותה מאיזה שפה לרמוז על התאוה הזו שהיא התאוה למה שגלוי¹⁹. כי התאוה הזו אע"פ שהיא מאד מגושמת בחוש המישוש דייקא, היא נקראת בעיקר על שם פגם העינים שמעורר אותה. ואין לה שם על עצם המעשה אלא רק על שם הדבר המעורר אותה²⁰, או ניאוף שהוא על שם התוצאה, דהיינו החרון אף שהיא גורמת. כי ראשיתה משג"ל כר"ל שאמר טוב מראה עינים מגוף המעשה עבירה, וסופה ניאוף כעצת בלעם שאמר הקב"ה שונא זימה. על כן רק בתאוה זו אסרה תורה גם ההסתכלות בלבד, בלאו דלא תתורו, מה שלא מצינו בשום תאוה אחרת, כגון תאוות אכילה לא אסרו להסתכל על מאכל אסור, וגם תאוות ממון לא אסרו להסתכל על הר של זהב.

על כן רבנו מזהיר בתורה זו גם את יראי ה' שלא להקל בהסתכלות אפילו בגניבה מן הצד. כי עיקר הקדושה היא בעינים כמו שכתוב (בראשית לח כא)²¹ איה הקדשה היא בעינים. ופסוק זה נאמר על שליחו של יהודה שחיפש את תמר אחרי שהתעברה בנשמת משיח. כי משיח עיקר העניין שלו הוא לבטל תאוה הזו מן העולם כמבואר בתורה לב תנינא²². וראה גם מכתב של רבנו משנת תקסז הובא בחי"מ קסד "העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משיני הס"מ על כל אלה עיניו לטש ושניו חרק עלי", עכ"ל. וראיתי במ"א שהכוונה לתאוה הידועה.

רבנו כאן אומר: "שנמצא לפעמים באנשים הכשרים קצת, שמחמת שנוגע יראת השם בלבו, הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, ואף על פי כן הוא גונב את העין כלאחר יד, ומסתכל מן הצד". דהיינו שרבנו מדבר כאן אל מי שיראת השם נוגע בלבו, ולא לבעלי מדרגה אלא גם לאיש כשר קצת, אליו דייקא מדבר רבנו ובשבילו כתב תורה זו, כדי שיתחזק שלא לגנוב מבט מהצד כי שם אורב לו הס"מ. ועל כן חרק הס"מ שיניו עליו כנ"ל.

עד כאן ההקדמה

תורה קכח [טו]

איתא בגמ' (יומ' סט ע"ב/טו) [י"ז/י"ח] לענין היצה"ר דעבירה דהיינו של תאוות המשגל/יטו,
היא תאוות ניאוף (אולי נוטריקון מה שגלוי, כי עיקר התאוה הזו ראשיתה בעינים) כחלינהו ילעיניו/כא

^ט בבא בתרא דף טז. אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות.

⁹ מבואר בהרבה מקומות. כגון יהל אור על הזוהר ח"ב דף רלח. ועיין ביאור הסולם הל זוהר ח"א דף קמח. שיצה"ר דעבירה היא בעצמה תחילה מפתה ואח"כ יורדת להעניש בדמות גבור מלא עינים. זה לשונו שם – השוטה, הולך אחריה ושותה מכוס יינה, ומנאף עמה, וזונה אחריה. מה היא עושה. מניחה אותו יישן במטתו, ועולה למעלה ומסנטנת עליו, ומקבלת שם רשות להרגו, ויורדת אליו. והיא כבר הסירה את התקונים מעליה, ונעשתה גבור עריץ עומד לנגדו, לובש לבוש של אש לוהט, מטיל פחד עצום המחריד גוף ונפש. מלא עינים איומות, חרב חדה בידי, טיפות מרות תליות על חרב ההוא, הורג את שוטה ההוא ומטילו לגיהנם.

¹⁰ מאידך כיון שבכמה מקראות היא חילוף של שכיבה, ולעצמה היא כינוי לנוקבא, כמ"ש והשגל לימינו, אפשר שרומזת ליצר ההשתלטות שיש בתאוה זו. בחי' של לצייר צורה בחומר. שעל זה מרמזת השכיבה שהיא בחי' ביטול. אבל כאמור אין לה שרש מצד עצמה. אלא רק נזכרת בכמה נבואות כמילה שלא ראוי להוציא בפה, שעל כן חז"ל תיקנו להחליפה בשכיבה. ולפ"ז אולי היא באמת כן שם של המעשה עצמו בלשון אחרת. וצ"ע.

¹¹ גם לשון שכיבה לא מלמד על המעשה, אלא על המצב שהוא היפך הדעת שנקרא עמידה, דהיינו עומד על דעתו. השכיבה לעומת זה היא להפך מלמד על המהות של טבע המים הניגר ונמסר, וכמ"ש שוכב בלב ימים. והיא גם מתייחסת לנוקבא ולא לדכר.

¹² בראשית פרק לח (כא) וַיִּשְׁאַל אֶת אֱנָשֵׁי מִקְמֶה לְאֹמֵר אֵיךָ הַקְדָּשָׁה הוּא בְּעֵינַיִם עַל הַדָּרָךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא הִיְתָה בְּזֶה קְדָשָׁה:

¹³ תורה לב תנינא – ודע, שכל אחד ואחד צריך לשמר את בחינת משיח שיש לו. כי כל אחד בפני קדשותו וטהרתו, כן יש לו בחינת משיח, וצריך לשמר מאד, שלא יתקלקל בחינת משיח שלו. ועקר הדבר שבו תלוי בחינות משיח הוא שמירה מנאוף. כי משיח הוא בחינות חטם, בבחינות (איכה ד): "רוח אפינו משיח ה'", ונאוף תלוי בחטם, כמו שכתוב (שמות כ): "לא תנאף". ואי"תא במדרש (רבה פרשת נשא פרשה י פסקא ב'): "לא תהנה אף". וצריך לשמר עצמו מאד אפלו מריח נאוף, כי הוא פוגם בחינת משיח שלו, שהוא בחינת חטם כנ"ל.

¹⁴ לא ידוע מתי והיכן נאמרה

¹⁵ יומא דף טט: – (נחמיה ט-ד) ויצעקו אל ה' אלהים בקול גדול מאי אמור רב ואיתימא ר' יוחנן בייא בייא היינו האי דאחרביה למקדשא וקליה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהון ועדיין מרקד בינן כלום יבהתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת אמר רב חנינא שמע מינה חותמו של הקב"ה אמת אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא מסרוהו ניהליהו נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר (זכריה ה-ח) ויאמר זאת הרשעה בהדי דתפטוה ליה אשתמיט ביניתא ומזוייא אמר קלא ואול קליה ארבע מאה פרסי אמרו היכי נעביד דילמא חס ושלוס מרחמי עליה מן שמיא אמר להו נביא שדיהו בדודא דאברא וחפיהו לפומיה באברא דאברא משאב שאיב קלא שנאמר (זכריה ה-ח) ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה אמרו הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה בעו רחמי ואמסר בידיהו אמר להו חזו דאי קטליתו ליה לההוא כליא עלמא

כ"ושבוקה – סמאו את עינו בצבע כחול ועזבוהו. את עינו דייקא. דהיינו שהחלישו את כוחו להתגרות בבני אדם ע"י סימאו עינו דייקא כי תאוה זו מיוחדת שראשיתה בעינים דייקא כחז"ל^{כ"ג} עין רואה ולב חומד וכו'. כך משמע בגמרא ומפרשים שם שסימו עין אחת ולשון עיניה הפירוש עין שלו, אבל מרבנו כאן משמע שסימו שתי עיניו.

חבשוהו תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל ולא אשתכח אמרי היכי נעביד נקטליה כליא עלמא ניבעי רחמי אפלאג פלאג ברקיעא לא יהבי כחלינהו לעיניה (סמאוהו בצבע כחול) ושבוהו ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה.

פרש"י – כליא עלמא – יכלה העולם, שלא תהא פריה ורביה: ביעתא בת יומא – ביצה הנולדה בו ביום, לפי שפסק החימום מן המעים, ואפילו אותן שעבירה התרגולת כבר אינן מתבשלין במעיה: לפלאג – שיהא שולט באדם לזקק לאשתו ולא לאחרת: כחלינהו. סימו את עיניו ע"י כחול:

עיין ביאור דף על דף מקשה בשם קובץ וילקט יוסף על פרש"י שאפילו ביצה שמעיה של התרנגולת וכו' קשה שהרי אין לה יצה"ר כמ"ש חז"ל דאין יצה"ר בבהמה (אבות דר' נתן פט"ז). וכן משמע מדברי הוזהר (בראשית ד' קע"ט) דאין יצה"ר בבהמות וחיות ע"כ. וכו' ע"ש.

מהרש"א – ואמר נבעי רחמי איצה"ר דעבירה כו'. ובעו למקטליה דהיינו לבטל כחו לגמרי עד שאמרו דא"א שיבטל כולו וע"ד שאמרו (סנהדרין קז) יצה"ר שמאל דוחה וימין מקרבתו מ"מ בטלו אותו קצת דלא מיגרי איניש טפי בקרובים ומיהו ודאי דמיגרי נמי השתא בקרובים כמו באחרים כמ"ש לענין יחוד עם בתו:

גהות וחידושים יומא דף סט: – נבעו רחמי איצרא דעבירה. אפשר משום דאיתא בסנהדרין (סד.) לא עבדו ישראל ע"ז אלא להתיר להם עריות, ע"כ בעו תחלה על יצרא דע"ז, ואח"כ על יצרא דעבירה המביאים לידי ע"ז: (פורת יוסף):

^{כ"ד} וסנהדרין סד.

^{כ"ה} **סנהדרין דף סד.** – תא שמע: וזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור? אמר רב יהודה ואיתימא רב יונתן: בייא בייא! וכו' אמרי: הואיל ועת רצון הוא ניבעי רחמי איצרא דעבירה, בעו רחמי, אימסר בידיהו. חבשוהו תלתא יומי, איבעו ביעתא בת יומא לחולה – ולא אשכחו. אמרו: היכי נעביד? ניבעי פלאג – פלאג מרקיעא לא יהבי. כחלינהו לעיניה. אהני ביה דלא איגרי איניש בקרובתיה.

פרש"י – אהני ביה – הך תקנתא פורתא, דלא איגרי בקריבתה באמו ובאחותו, אבל מתגרה הוא באשת איש ובנדה.

דף על הדף – בגמ': כחלינהו לעיניה אהני ביה וכו'. – **בצפנת פענח** להגאון הרוגאצ'ובי זצ"ל כאן כתב, דעיניה הוא לשון יחיד, היינו עין א' כמו של בלעם וכו' ע"כ.

דף על הדף – בגמ': אהני ב' דלא איגרי איניש בקריבתיה'. – בקידושין (פ"א ע"ב) מבואר ברש"י שאחרי שאנשי כנה"ג סימאו עיני היציר הרע, נשתנו דיני התורה, שעד אז הי' אסור לו לאדם להתייחד אף עם קרובותיו, ואחרי שסימאו עיני היציר מותר לו להתייחד עם קרובותיו. **וכתב הגר"מ פיינשטיין ז"ל** (אגרו"מ אבה"ע ח"ד סי' ס"ד) דכל זה היא רק לגבי אחותו וכדו', אבל לגבי אמו ובתו, אפילו כשהיציר הי' בתוקפו, לא היה תאוה לזה. וראי' מלוט ובנותיו שהיו צריכין להשקותו יין, ולקמן (ק"ג ע"ב) באמון שבא על אמו, מבואר שהי' להכעיס. **ולכן כתב** שמבואר שם בסוגיא קידושין דיש ביניהם – נפק"מ לדין, שעם אמו ובתו מותר לו לגור אפי' בתדירות, משא"כ עם אחותו, דעכ"פ קצת יצר נשאר. **ולפ"ז כתב** שמש"כ רש"י (ד"ה אהני ב') דלא "גרי בקריבתיה" באמו ובאחותו, ב"אמו" הוא ט"ס, דגם לפני זה לא הי' יצה"ר לזה, עיין שם.

מרגליות הים – ז. איבעי ביעתא בת יומא לחולה ולא אשכחו. ע' מהג"ע בזהר חיי שרה קכ"ח ב דאר"ש אם אין יצה"ר נמצא פו"ר אינו מצוי ובניצוצי שם אות ה, וע' תקוני זהר חדש (ק"ז ג) וראה יד רמה הכא.

ח. כחלינהו לעיניה. ע' רש"י ויעוין לע' כ"ז סע"א אי ודאי קטל לכהיהו לעיניה.

ט. אהני ביה דלא ליגרי איניש בקרובתא. ברש"י באמו ובאחותו כו' ויעוין לק' ק"ג ב גבי אמון שאמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו, הרי דלפני אנכה"ג לא אלים יצרא בדאימיה. וע' קדושין פ"א ב מתיחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו, הרי שעם אחותו מתיחד רק באקראי אבל לא לדור יחד בקביעות, אבל עם אמו ובתו דר, דאנכה"ג מיקלש קלישי ליצה"ר באמו שלא היה תקיף גם מקודם אהני שנסתלק היצה"ר לגמרי אבל באחותו החלישוהו עד שרשאי ליחד לפעמים ולא לדור כמו עם האם והבת.

^{כ"ז} **ספר השרשים לרד"ק** אות שין – שגל – נצבה שגל לימניך (תהלים מה, י). והשגל יושבת אצלו (נחמיה ב, ו). נקראת כן האשה על דרך המשכב כמו שהוא בכתוב ישכבנה, ישגלנה (דברים כח, ל), והנשים תשכבנה (זכריה יד, ב), תשגלנה, איפה לא שכבת (ירמיה ג, ב), לא שגלת:

ספר הנימוקים לרבי אליהו בחור – אות ש – שגל. א"א ובמסורת ארבע כתיבין לשון שגל וקריין לשון שכובה. והנה הוא לא הביאו ונשיהם תשגלנה (ישעיה יג, טז). עכ"ל.

^{כ"ח} דפ"ר – לעינא. משך התל – לעינא. (בגמרא לעיניה)

כ"א כחלוהו לעיניו – פרש"י סימו עיניו ע"י כחול. ועיין ברכות נח. איכא דאמרי חבריהו כחלינהו לעיניה, פרש"י נקרו לעיניו. ועיין מהרש"א שם – כחלינהו לעיניה כו'. פרש"י נקרו לעיניה עכ"ל. ובבבלי תלמודא משמע דכחול לעין לשון יפוי ורפואה לעין הוא ואפשר דלישנא מעליא נקט שאמר ליה לרפאותו בכחול וכונתם לנקרו ודו"ק: ועיין **שבת דף פ.** – כחול כדי לכחול עין אחת: עין אחת הא לא כחלי. אמר רב הונא שכן צנועות כוחלות עין אחת, (כי השניה מכוסה). מיתבי רבי שמעון בן אלעזר אומר כחול אם לרפואה כדי לכחול עין אחת, אם לקשט בשתי עינים. תרגמא הילל בריה דרבי שמואל בר נחמני כי תניא ההוא בעירניות (בגמ' הכפרים היו כוחלות שתי עינים):

^{כ"ב} גם בתרליד ושבוהו, ומתלוי – ושבוהו. בדפ"ר ליתא לתיבה זו וכל תורה זו אינה שם אלא בקיצור מאד ובתקופא הרחב מזהרית

^{כ"ג} רש"י על במדבר פרק טו פסוק לט – ולא תתורו אחרי לבבכם – כמו (במדבר יג) מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

נמצא שאע"פ שסימו את עיני/כד) היצה"ר של ניאוף אעפ"כ נשאר. בגמרא ומפרשים משמע שאע"פ שהחלישו אותו עד שאינו תקיף כל כך לגבי קרובותיו של אדם, אבל למעשה לעניין איסור יחוד נשאר האיסור כמו שהיה, רק באחותו הקלו באופן ארעי (ראה אגרות משה בביאור דף על דף שם שאל אמו ובתו מעולם לא היה יצה"ר).

ורבנו מבאר מה כיוונו אנשי כנסת הגדולה ע"י שסימו את עיניה דיצה"ר זה לעניין הסתכלות בנשים. דהיינו טפול בשרש התאוה הזו.

וזה בחי' מה שנמצא לפעמים באנשים הכשרים כהקצת, שמחמת שנוגע יראת ה' בלבו הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, נראה כוונת רבנו שאפילו אנשים כשרים קצת, דהיינו שלזה הואילו החכמים כשסימו את עיניה דיצה"ר, דהיינו שהחלישו את יצה"ר של הסתכלות בנשים, עד שגם איש כשר קצת, יכול להתגבר על יצרו הזה, ולא רק צדיקים.

ואעפ"כ כיון שרק סימו את עיניה דיצה"ר ולא הרגוהו, על כן נשאר יצה"ר, אלא שנחלש, ומזה אע"פ שיש גם לאיש כשר קצת, כח לעצום את עיניו, אבל הוא גונב את העין כלאחר יד, ומסתכל מן הצד.

והוא בחי' מה שאמרו שם בגמרא כחלינהו לעיני^{כו} דיצרא, שמסמא את עיני היצה"ר שבתוכו שרוצה

דף קב.

להסתכל, דהיינו ע"י שהחכמים כחלינהו לעיני דיצה"ר והחלישו אותו, יש כח לאיש הכשר לסמא את עיני היצה"ר שבתוכו שרוצה להסתכל.

והוא דהיינו האיש כשר קצת **מסמא עיניו** של היצה"ר שבתוכו, **ע"י שמונע עצמו מלהסתכל, ואעפ"כ** כיון שרק סימו עיניה ולא הרגוהו **נשאר היצה"ר** היצר הרע בעצמו, **כי מסתכל מן הצד כלאחר יד** מן הצד דייקא, כי מהצד היא הסתכלות בעין אחת :

עד כאן ביאור חברותא על תורה קבח

^{כד} עיני היצה"ר - משמע את שתי עיניו. וצ"ע כי בגמרא אמרו כחלינהו לעיניה, וביאר הרוגטשובער (ראה דף על דף) עיניה הכוונה עין שלו, אחת.

גם צ"ע אם יצה"ר דעבירה נעשה עיוור גמור איך הוא מתגרה ביצה"ר דהסתכלות? שהרי היצה"ר הכללי שתפסו וסימו הוא היצה"ר שבלב כל אחד בחלל השמאלי. או עכ"פ שלוחו ואין לשליח כח יותר ממשלחו.

^{כז} גוסת דפיר עד כאן היא - איתא בגמ' כחלינהו לעינא דיצה"ר והוא ענין שיש בני אדם שמחמת וכי' (והיותו הוסיף ותיקן מוהר"ת בתקפא)

^{כז} דפיר - לעיני, מתולו לעיניה, משך הנחל-לעיניה